

VIURE I ESTUDIAR

*MILLORANT LES CONDICIONS DE VIDA
MILLOREM EL RENDIMENT ACADÈMIC*

Consell de l'Estudiantat de les Universitats Catalanes · Maig de 2016
Consell Interuniversitari de Catalunya

Viure i estudiar: contextualitzem les problemàtiques

Estudiar a la Universitat normalment va molt més enllà d'anar a les classes i pràctiques i preparar-se els exàmens finals. Sovint és un estil de vida que acostuma a estar limitat per la disponibilitat de temps, recursos, ingressos i espais. Uns ítems que –més vegades de les que voldríem– estan íntimament relacionats amb les opcions d'habitatge i mobilitat a les que tenen accés els i les estudiants universitaris de Catalunya.

Així doncs, en aquest document primerament farem una anàlisi, a tall d'introducció, de com afecten els recursos, els ingressos, el temps i els espais de què disposen els i les estudiants en el seu rendiment acadèmic. Cal dir, abans que res, que els quatre indicadors que analitzarem estan íntimament relacionats: és inevitable parlar d'un sense referir-nos també als altres.

La disponibilitat d'ingressos: el denominador comú de les problemàtiques

Sembla evident que els ingressos propis o de la unitat familiar són un factor limitant en el rendiment d'un estudiant. Podria ser que les beques equitat garanteixin l'accés de l'estudiantat als estudis de grau indiferentment de l'origen socioeconòmic, però el que no fan en cap cas és garantir la igualtat d'oportunitats.

És tan senzill com analitzar la composició de les residències universitàries de qualsevol de les Universitats Públiques de Catalunya: la majoria dels i les estudiants que escullen la residència tenen en comú que la residència familiar és lluny de la ciutat on estudien i els ingressos de la unitat familiar els permeten accedir a aquest servei que ofereixen les Universitats. I, com és lògic, és més senzill tenir un bon rendiment acadèmic quan tens assegurat l'accés a l'habitatge perquè els teus ingressos ho permeten que quan no.

També sembla evident que la disponibilitat d'ingressos pot reflectir-se en l'expedient acadèmic a través de com l'estudiant reparteix les seves hores: no és el mateix que una persona es limiti a anar a classe i estudiar a que, a més a més d'això, hagi de treballar per mantenir-se. Seria molt interessant estudiar com pot afectar el treballar durant un període d'exàmens: de ben segur que és un *handicap*, que obliga a preparar-se amb antelació els exàmens i podria generar un esgotament que repercutís en el rendiment acadèmic de l'estudiant. En el capítol dos del recent informe publicat per l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU), *Equitat en l'accés i en la inserció professional dels graduats universitaris*, es posa de manifest aquesta correlació.

Hem vist, a través dels dos exemples anteriors, que la disponibilitat d'ingressos propis o de la unitat familiar pot marcar en la disponibilitat de temps o en l'accés a habitatge, i repercutir indirectament en l'expedient universitari, però la disponibilitat d'ingressos també pot afectar a més nivells: és evident que no és el mateix disposar d'un espai propi a l'habitatge familiar per estudiar que només poder estudiar a les biblioteques públiques perquè la situació familiar no permet l'estudi al habitatge familiar. Finalment, cal no oblidar que la disponibilitat d'ingressos afectarà també en l'accés a un tipus o altre d'alimentació, triar el transport per anar a la universitat, entre d'altres.

La disponibilitat de recursos: quan no tot és igual de bo

Els recursos de què disposa una persona generalment estan íntimament relacionats amb els ingressos. A més ingressos, més recursos, o, com a mínim, millor accés als recursos. Ho comentàvem en l'apartat anterior: el tipus d'habitatge (recurs) al què pot accedir un o una estudiant depèn dels seus ingressos. Com també en depenen aspectes com l'accés a un o altre tipus d'alimentació o a un o altre espai per estudiar.

Cal destacar que, si bé existeixen molts recursos i programes a disposició de l'estudiantat universitari (oferts per múltiples institucions i entitats), sovint són desconeguts per l'estudiantat. La inexistència d'un únic portal web o espai físic de referència consolidat entre l'estudiantat universitari fa que la informació estigui disgregada, que no estigui a l'abast del conjunt d'estudiants.

Un altre aspecte que condiciona els resultats de l'estudiantat és l'accés a una tipologia particular de recursos: els propis de cadascun dels ensenyaments. Potser l'extrem el trobem en ensenyaments com Belles Arts, Arquitectura o Odontologia, on l'estudiant ha d'assumir, a més del cost propi de la matrícula, el cost del material de treball, que no és precisament barat en aquests casos. Cal dir, però, que assumir aquest tipus de material és una pràctica habitual en la majoria de titulacions. La disponibilitat de programari (*software*) també pot marcar diferències en els recursos; és evident que en funció de la titulació que es cursa es requereixen uns o altres programes, però el problema comú apareix quan el programari és de pagament i no lliure, donat que és en aquest moment quan apareixen les diferències en l'accés a recursos.

Finalment, trobem els aspectes més senzills i bàsics, com disposar d'un ordinador millor o pitjor per treballar o el fet d'imprimir-se els apunts en una lletra més petita per reduir el cost o en color per veure-ho millor poden semblar coses sense importància, però la suma global d'aquestes petites diferències pot arribar a repercutir globalment en l'expedient acadèmic.

Sembla evident que l'accés a uns o altres recursos limitarà a l'estudiant. Ara bé, sovint, en aquest tipus de diferències, el problema no és de suficiència sinó d'excel·lència. Dit d'una altra manera, la gran majoria dels i les estudiants tenen accés als recursos bàsics per estudiar però, han de fer un sobreesforç molt considerable per accedir als millors recursos, els que permetran a l'estudiant el ple desenvolupament de les competències. En canvi, els i les estudiants amb més recursos no caldrà que facin un esforç addicional per disposar d'aquests recursos. Cal dir, però, que hi ha estudiants que ni tant sols poden accedir als recursos bàsics i queden exclosos de titulacions com les esmentades anteriorment: cal treballar durament per garantir que tot el col·lectiu tingui als accés als recursos que li siguin necessaris pel seu correcte ensenyament.

La disponibilitat d'espais: la importància de disposar de taula, endoll i cadira

A primera vista, sembla estrany que la disponibilitat d'espais pugui condicionar el rendiment acadèmic dels i les estudiants. Tot sovint relacionem disponibilitat d'espais per estudiar amb biblioteques, però això només és una part de la problemàtica. És evident que disposar d'espais ben adaptats, amb bons horaris i amb prou capacitat és un condicionant que cal tenir present, especialment en les èpoques d'exàmens, quan les biblioteques es massifiquen i els espais addicionals que s'habiliten per als i les estudiants universitaris esdevenen insuficients per absorbir la demanda o no disposen dels mínims per poder estudiar en condicions. Els espais que la majoria d'estudiants demanen per estudiar són senzills d'assumir: taula, endoll i cadira en un espai tranquil. Els nostres pobles i ciutats disposen de desenes

d'espais que podrien ser perfectament habilitats. Cal conèixer la problemàtica i adaptar l'oferta d'aquests espais a la demanda.

Ara bé, no tot l'estudiantat necessita espais així. És freqüent en determinats ensenyaments l'estudi grupal o l'elaboració de treballs en grup, dos moments on és imprescindible el debat. Aquesta és una necessitat per la qual no estan adaptades la majoria de biblioteques i sales d'estudi, on parlar està restringit a comentaris en veu molt baixa.

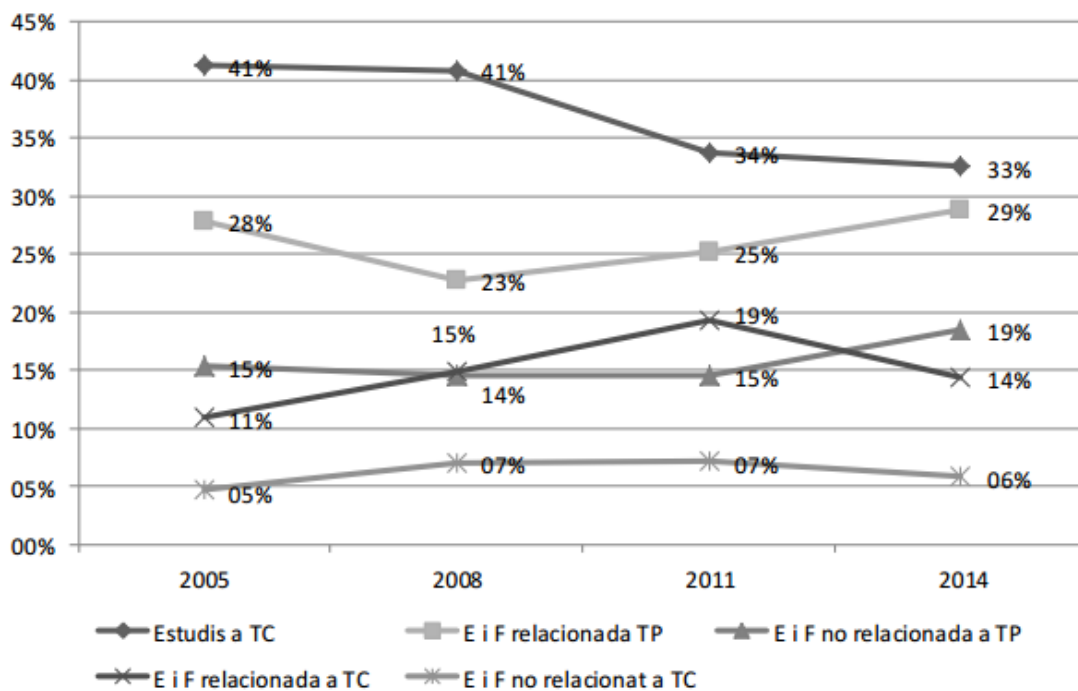
Finalment, tot i que podem incidir-hi poc, volem destacar la importància dels espais que envolten els campus universitari. El simple fet que existeixin espais verds on relaxar-se o fer vida social podria, a través de múltiples maneres, millorar el rendiment dels i les estudiants.

La disponibilitat de temps: no pot ser una qüestió de prioritzar

És freqüent que els i les joves que estudien a les universitats catalanes hagin d'aprendre a gestionar el seu temps. Sovint l'experiència universitària implica l'emancipació parcial o total de l'estudiant. Aquest fet tan positiu per l'enriquiment personal pot tenir una vessant negativa amb un efecte devastador sobre el rendiment de l'estudiant: és el fet de compaginar estudis i treball.

Al 2014, un 48% d'estudiants compaginaven els seus estudis de grau o màster amb un treball a temps parcial, que perfectament pot ser en condicions de precarietat salarial i amb condicions laborals nefastes.

Percentatge de participació de titulats universitaris del sistema públic durant els dos últims anys dels seus estudis (2005-2014)

Font: Equitat en l'accés i en la inserció professional dels graduats universitaris (AQU)

La problemàtica més severa la trobem, com sempre, en aquell sector amb menys recursos i que necessita treballar per poder-se mantenir mentre estudia (recordem que les beques i ajuts actuals només serveixen per cobrir el cost dels estudis, i freqüentment no de manera total). Estudiar a temps complet suposa una jornada laboral completa i estudiar a temps parcial pot tenir un alt cost d'oportunitat pel fet d'allargar massa la finalització dels estudis. És per aquest motiu que és freqüent trobar estudiants que assumeixen l'estudi a temps complet i el compaginen amb jornades de treball llargues. Aquestes situacions generen esgotament i estrès, dos condicionants que poden repercutir molt negativament en el procés d'aprenentatge.

És molt important que els i les joves que estudien a les nostres universitats puguin disposar, a més a més d'hores per dedicar als estudis i a la feina, temps per la cura personal i per l'oci. Dit d'una altra manera, disposar de temps per poder dedicar a practicar un esport, a participar de la vida pública (en una entitat o associació), a la cultura i també a l'oci personal. O disposar de temps per adquirir una formació complementària a la que s'obté en l'ensenyament cursat, com podrien ser cursos d'idiomes i cicles de conferències. Tot plegat són aspectes que permeten un desenvolupament complet de la persona a partir de treballar competències transversals (comés el cas del treball en equip) i que permeten tenir la ment i el cos més preparats per estudiar.

Vida universitària

Arreplegats de Zona Universitària (esquerra), Consell d'Estudiants de la UdG (dreta)

En el cas de les universitats presencials també és un factor important que fa disminuir molt la disponibilitat de temps és la distància entre la residència durant el curs i el centre on es dona cursa l'ensenyament. És habitual que els centres universitaris estiguin a més de 30 minuts de la residència habitual, però trobem força companys i companyes que tenen 1h30 de trajecte per arribar a la universitat. És important que reflexionem sobre per què una persona ha d'estar cada dia 3h en un transport públic i quines propostes podem fer per evitar que aquest temps sigui a costa de qualitat de vida.

Un lloc digne on viure

Anàlisi

A més de les taxes abusives i els elevats preus de matrícula, la crisi econòmica en què ens trobem també ha afectat en les possibilitats d'accedir a un habitatge dels estudiants universitaris de Catalunya. A l'espera dels resultats de l'enquesta *Via universitària*, que proporcionarà dades exactes sobre quin tant per cent de l'estudiantat viu fora del domicili familiar durant el curs escolar. Aquestes dades seran extretes de dos textos que prenem com a referents: *Formes alternatives d'accés i tinença a l'habitatge*, del Consell Nacional de la Joventut de Catalunya i *l'Enquesta a la Joventut de Catalunya 2012*, del Departament de Benestar Social i Família de la Generalitat de Catalunya.

Així doncs, cal destacar que l'any 2012 a Catalunya es manifesten dues dades importants d'analitzar: per una banda, *l'Enquesta a la Joventut de Catalunya* conclou que un 78,0% de les persones d'entre 20 i 24 anys viuen a la llar d'origen (progenitors o equivalents). Si tenim present que, segons les dades de la Secretaria d'Universitats i Recerca, l'any 2012 estudiava a la universitat el 38% del jovent d'entre 18 i 24 anys, hem de concloure que la majoria d'estudiants viuen a la llar d'origen, tot i que en molts casos sigui en un municipi diferent del centre on s'estudia. Cal destacar l'opció del pis compartit, que és l'habitatge habitual d'aproximadament un 10% dels joves d'entre 20-24 que cursen estudis superiors segons la mateixa enquesta.

L'Enquesta a la Joventut de Catalunya també indica que la manca de recursos econòmics o els ingressos insuficients són el principal motiu per no marxar de casa en joves d'entre 20 i 24 anys (40,8%), mentre que tant sols un 1,4% no marxa de casa per considerar que viu a prop de la feina/centre d'estudis.

Cal destacar també l'elevat preu que presenten els lloguers a les diferents ciutats universitàries: segons les dades de *l'Informe continu sobre el sector de l'habitatge a Catalunya* de la Secretaria d'Habitatge i Millora Urbana de la Generalitat de Catalunya, un pis en lloguer a Barcelona té un import mitjà de 765,22€ (3r trimestre 2015). Segons l'IDESCAT, un lloguer a les ciutats universitàries de Lleida, Girona, Tarragona, Reus i Terrassa té una renda mitjana mensual de 385,73€, 485,63€, 431,53€, 380,52€ i 446,20€, respectivament. La diferència amb la capital catalana és significativa i això repercuteix molt negativament a bona part de l'estudiantat, donat que un 60,82% de l'estudiantat cursa els seus ensenyaments a centres ubicats a Barcelona (UB, UPC, UPF, URL, UIC i UAO), el curs 2014-15 i segons les dades de l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya.

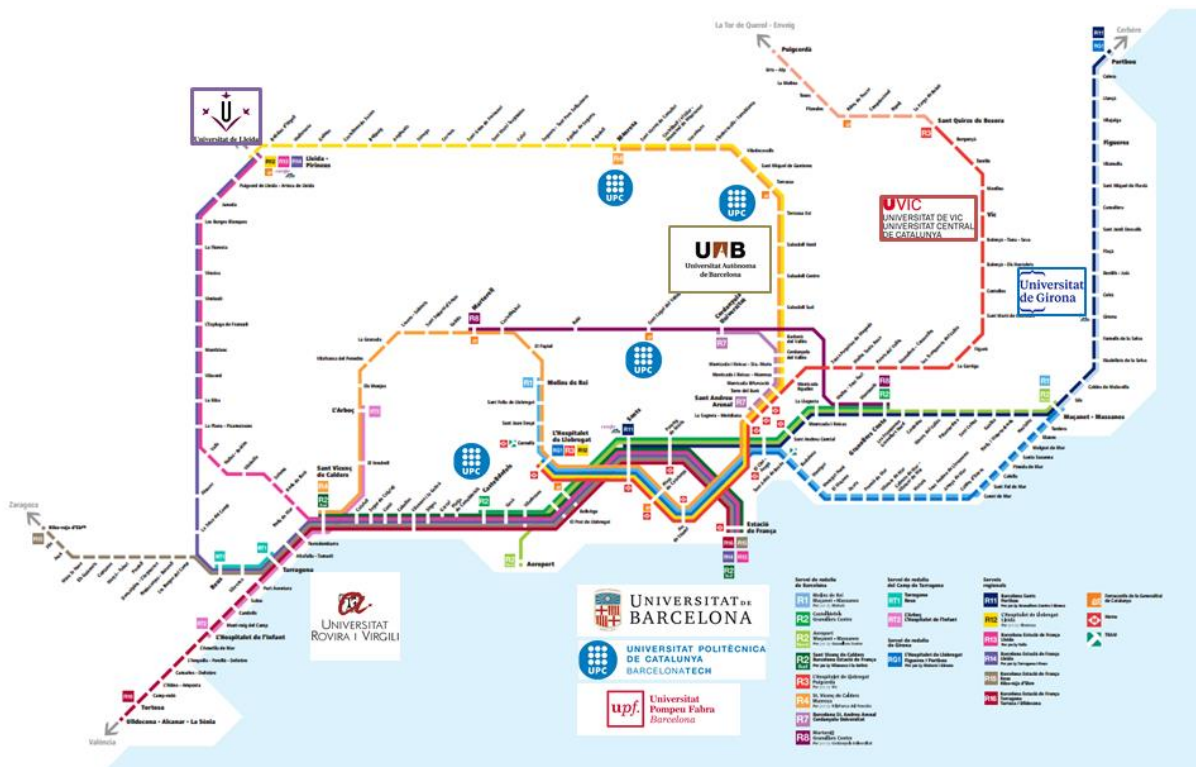
Per això, des del Consell de l'Estudiantat de les Universitats Catalanes (CEUCAT) creiem que cal proposar alternatives d'habitatge per facilitar que l'estudiantat universitari pugui tenir un habitatge durant el curs acadèmic en el mateix municipi on estudia. D'aquesta manera assegurariem que els i les estudiants de Catalunya poden centrar-se en els seus estudis i millorar el seu rendiment acadèmic.

Arribar a la universitat de manera social i compromesa amb el medi

L'article 1 de la Llei de Mobilitat 9/2003 diu que cal "garantir a tots els ciutadans una accessibilitat amb mitjans de transport sostenibles." El CEUCAT creiem que el transport públic ha de ser la opció preferent dels i les estudiants que es desplacen.

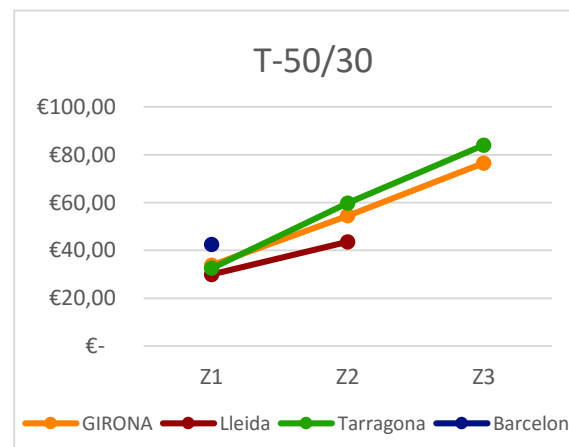
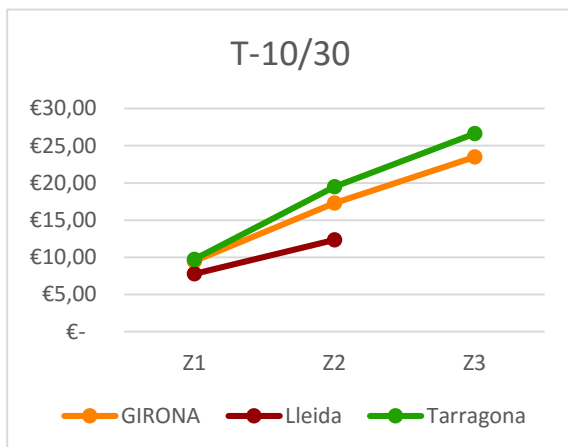
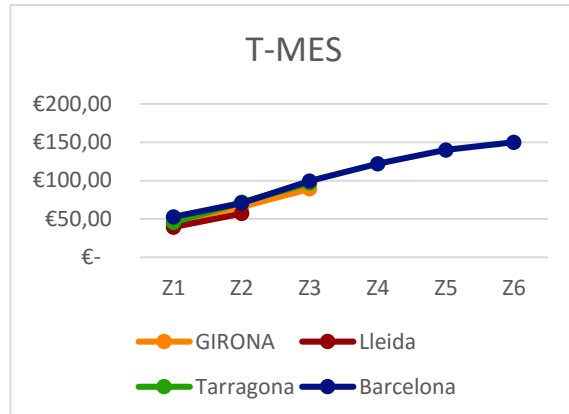
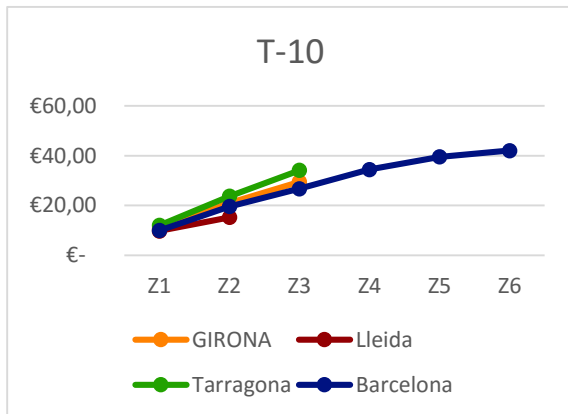
Cal dir, però, que no sempre és possible. Quan parlem en termes de mobilitat a Catalunya trobem dos mons força diferents: desplaçar-se a Barcelona o dintre de la Ciutat Comtal és fàcil, donat que les opcions són prou abundants i diverses, la xarxa radial és força extensa i les freqüències, relativament bones.

Ara bé, les ciutats universitàries del territori, com poden ser Lleida, Girona, Tarragona, Reus o Vic, presenten uns reptes molt importants de mobilitat pública, especialment pel que fa a la limitació de les freqüències i l'abast de les xarxes de transport.

Pel que fa al preu dels abonaments, destaca que el sistema tarifari integrat de l'Autoritat Territorial de Mobilitat del Camp de Tarragona sigui el que té els preus més alts en la majoria de tipologies d'abonament, tot i que el servei ofertat no és el mateix que trobem a Barcelona.

Troblem tarifacions especials per a joves o estudiants a les diferents àrees de Catalunya, però l'oferta majoritària i més flexible de títols la trobem a Barcelona. Això crea un greuge comparatiu en relació a l'accés al transport públic depenent d'on es visqui.

La T-Mobilitat com a solució

La T-Mobilitat és el futur de la tarifació en el transport públic. Encara està en procés d'elaboració, però a grans trets, es tracta de personalitzar la tarifació a l'ús de cada usuari. Aquesta tarifació es faria mitjançant el *big data* i el preu es pot ajustar al quilòmetre recorregut, a l'horari del viatge (matí, tarda, nit) i, fins i tot, als nivells de contaminació abaratint el preu per incentivar el transport públic aquells dies on els nivells de pol·lució passen d'un cert llindar.

La gestió de la T-Mobilitat recau sobre l'empresa SoCMobilitat (formada per CaixaBank, Fujitsu, Indra i Moventia). El contracte amb aquesta empresa es troba encara en negociació degut a que l'Àrea de Transport Metropolità de Barcelona vol incrementar el control públic del projecte. A grans trets podem diferenciar aquesta targeta de les actuals per:

T-MOBILITAT	TARGETES ACTUALS
Contactless (ràpid)	Targeta amb banda magnètica
Càlcul en temps real de la despesa de transport.	Compra de bitllets de forma integrada (número de viatges o temps)
Pagament per prepagament, postpagament, recàrrega i pagament mòbil (flexible)	Pagament del bitllet a l'hora de la seva compra. (rígid)
Utilització del Big Data per la recollida de dades del transport	Només càlculs d'intensitats en estacions i ocupació als trens.
Adjudicació privada: SoCMobilitat (UTE de CaixaBank, Fujitsu, Indra i Moventia).	Depèn de l'ATM

La implementació de tecnologia punta en la tarifació de la mobilitat ha de ser un motiu per avançar cap a un model de transport més equitatiu i sostenible.

Propostes del CEUCAT

- **Repensem el model de preus, taxes i beques.** Universalitzar l'accés dels i les estudiants de Catalunya a la Universitat és molt complicat sense modificar el model de preus, taxes i beques. Des del Consell de l'Estudiantat de les Universitats Catalanes (CEUCAT) proposem que:
  - a. Cal avançar cap a un **model universitari gratuït**, on els i les estudiants no hagin d'assumir el copagament dels seus ensenyaments.
  - b. Apostar per un **pla integral de beques i ajuts**, on els i les estudiants rebin de l'administració allò que els és necessari per viure de manera digna durant els anys on cursin estudis universitaris. Aquest pla haurà de tenir molt presents els ingressos de la unitat familiar, la distància i el temps des de la residència durant el curs i el centre on s'estudia i la tipologia i preu de residència de què es disposa durant el curs alhora de determinar la beca.
  - c. Oferir **beques en espècies**. En un context socioeconòmic de crisi com l'actual és més senzill avançar cap a models de beques en espècies que incrementar les aportacions econòmiques als i les estudiants. És per això que creiem que l'administració hauria de d'implementar mesures alternatives a les econòmiques, com podrien ser facilitar l'habitatge a partir de pisos de l'administració o l'entrega de títols de transport a aquells i aquelles estudiants que ho requereixin. D'aquesta manera es garantirien unes condicions mínimes i dignes per poder desenvolupar els estudis amb normalitat sigui quina sigui la seva condició socioeconòmica.
- **Un lloc digne on viure.** Hem vist que garantir l'accés a un habitatge digne és imprescindible per assegurar els i les estudiants de Catalunya tenir unes bones condicions de vida mentre cursen els estudis universitaris. És per això, i amb l'objectiu de millorar les condicions dels i les estudiants, des del Consell de l'Estudiantat de les Universitats Catalanes proposem:
  - a. **Integrar l'oferta de serveis existents.** És una realitat que nombroses administracions, entitats i institucions disposen de borses de pisos d'estudiants. Creiem important que existeixi un espai web i/o físic que esdevingui el referent de l'estudiantat quan vulgui buscar una residència pel curs escolar. Per tal que aquesta proposta sigui eficaç, requereix de la col·laboració de tots els ens que disposen de borses d'habitatge. Per això, i entenent que cap dels propietaris de borses voldrà renunciar-hi, una proposta més concreta podria ser que la base de dades de pisos sigui comuna, de manera que des de qualsevol borsa es puguin consultar pisos de les altres.
  - b. **Lloguer social de pisos buits.** En qualsevol de les ciutats universitàries del nostre país hi ha pisos buits, amb una tipologia de propietaris diversa. Creiem que les administracions municipals podrien bonificar els pisos buits destinats a estudiants i que l'administració catalana hauria, a partir de la quantia recaptada mitjançant l'impost sobre pisos buits, de destinar una part de la recaptació a una finalitat social com seria promoure l'emancipació dels i les joves a partir de subvencionar-ne els lloguers.
  - c. **Residències a preus socials.** Fora de Catalunya no és estrany que les residències universitàries estiguin subvencionades i/o tinguin uns preus accessibles. En molts dels estats europeus (incloses algunes regions de l'estat espanyol) bé l'administració o bé la universitat assumeixen totalment o parcial el cost de la residència dels i les estudiants que no poden fer-hi front però que necessiten un lloc on viure durant el curs perquè la residència habitual és massa lluny del centre on estudien.

- d. **Alternatives d'habitatge.** El Consell Nacional de la Joventut de Catalunya (CNJC) fa anys que treballa per fomentar models alternatius d'accés a habitatge digne. Al document *Models alternatius d'accés i tinença d'habitatge*, publicat per aquest ens l'any 2014, s'exposen com implementar i potenciar mesures com el finançament col·lectiu d'habitatges, el cohabitatge, l'autoconstrucció, la masoveria urbana, el dret de superfície, la cessió d'ús, la propietat compartida i la propietat temporal. Les universitats i les administracions haurien de col·laborar en la promoció de models alternatius d'accés a l'habitatge.
- **Arribar a la universitat de manera social i compromesa amb el medi.** Des del Consell de l'Estudiantat de les Universitats Catalanes creiem que les solucions a les problemàtiques de mobilitat que hem detectat que pateixen els i les estudiants de Catalunya passen per apostar de manera ferma en una mobilitat sostenible, emfatitzant el transport públic, buscant així que aquesta sigui l'opció preferent dels i les estudiants a l'hora de desplaçar-se. Evitant el transport privat en la mesura que sigui possible fem una societat compromesa amb el medi. A més, la introducció de tarifes socials al transport públic pot ajudar en aquest progrés. És per això que des del CEUCAT proposem:
    - a. Introduir la **T-ESTUDIANT** com una de les opcions tarifàries de la T-MOBILITAT. Aquesta tarifa haurà de separar els viatges que l'estudiant universitari realitza entre la seva residència durant el curs escolar i el seu centre d'estudi de tots els altres que realitzi amb la targeta: el cost d'aquests viatges haurà de ser notablement disminuït, especialment en el cas d'aquella part de l'estudiantat amb més dificultats econòmiques. A més, fins que no s'introdueixi com a títol de transport la T-MOBILITAT, i tenint present que la Llei 33/2010 d'1 d'Octubre estableix la població jove com la compresa entre els 16 i els 29 anys, creiem que cal allargar la durada de la T-jove fins aquesta edat, garantint que més del 90% de l'estudiantat pugui arribar a la universitat on cursa els seus estudis a un preu reduït.
    - b. Adaptar els **sistemes tarifaris integrats** a la realitat del territori. Actualment no tot el territori català disposa d'un sistema tarifari integrat ni tampoc totes les àrees ja integrades disposen d'algun bitllet jove/per a estudiants. Creiem que cal adaptar els sistemes a la realitat territorial: incloure tots els municipis en el sistema tarifari integrat i dissenyar les zones de manera no centralista, en funció de la distància i del servei que s'hi oferta. D'aquesta manera, bona part de l'estudiantat que actualment opta pel transport privat decidirà utilitzar els serveis públics.
    - c. Promoure mètodes de **transport sostenible** entre estudiants, sigui el caminar o la bicicleta, el transport públic o el cotxe compartit. Millorar els aparcaments de bicicletes per fer-los més segurs, augmentar les freqüències en transport públic a les hores punta o incentivar programes de cotxe compartit –com és el cas del FES EDIT– restringint les places d'aparcament a aquells que els usen poden contribuir a que la mobilitat de l'estudiantat sigui més sostenible, fins i tot en els casos en els que resulta molt complicat arribar a la universitat en transport públic.
    - d. Treballar, des dels **Consells Comarcals** de les zones més allunyades de les universitats catalanes, pel disseny d'opcions de mobilitat que permetin acostar els i les estudiants que hi viuen als centres. viuen als centres. La realització d'estudis de mobilitat específics i periòdics als principals campus universitaris ajuda a prendre solucions més realistes per millorar la mobilitat sostenible. Per exemple, introduir autocars llançadora durant les hores punta des de les capitals de comarca directes als campus permetria reduir molt notablement el número d'estudiants que fa servir el cotxe per arribar a la universitat.

Referències

- AGÈNCIA PER A LA QUALITAT DEL SISTEMA UNIVERSITARI DE CATALUNYA. (S.F.). *WINDDAT*. OBTINGUT DE [HTTP://WINDDAT.AQU.CAT/CA/](http://winddat.aqu.cat/ca/)
- CONSELL NACIONAL DE LA JOVENTUT DE CATALUNYA. (S.F.). *MODELS ALTERNATIUS D'ACCÉS I Tinença de l'Habitatge*.
- CONSELL NACIONAL DE LA JOVENTUT DE CATALUNYA. (S.F.). *HABITATGE*. OBTINGUT DE [HTTP://WWW.CNJC.CAT/CA/QUE-FEM/HABITATGE](http://www.cnjc.cat/ca/que-fem/habitatge)
- GENERALITAT DE CATALUNYA. (2016). *INFORME CONTINU SOBRE EL SECTOR DE L'HABITATGE A CATALUNYA*.
- GENERALITAT DE CATALUNYA. (S.F.). *T-MOBILITAT*. OBTINGUT DE [HTTP://WEB.GENCAT.CAT/ES/ACTUALITAT/REPORTATGES/T-MOBILITAT/](http://web.gencat.cat/es/actualitat/reportatges/t-mobilitat/)
- IDESCAT. (S.F.). *LLOGUER D'HABITATGES 2011-2015*. OBTINGUT DE [HTTP://WWW.IDESCAT.CAT/PUB/?ID=AEC&N=731](http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=731)
- NAVARRO I CUARTIELLAS, A. (2016). COMPAREIXENÇA DEL SECRETARI D'UNIVERSITATS I RECERCA AL PARLAMENT DE CATALUNYA. BARCELONA.
- SACRISTÁN, V. (2014). *EL COSTE DE ESTUDIAR EN EUROPA*. BARCELONA: OBSERVATORI DEL SISTEMA UNIVERSITARI.
- SÁNCHEZ-GELABERT, A., FIGUEROA, M., & ELIAS, M. (2016). *EQUITAT EN L'ACCÉS I EN LA INSERCIÓ PROFESSIONAL DELS GRADUATS UNIVERSITARIS. CAPÍTOL 2: L'EFECTE DE LA COMPAGINACIÓ D'ESTUDIS I FEINA EN ELS RESULTATS ACADÈMICS I EN LA INSERCIÓ LABORAL*. AGÈNCIA PER A LA QUALITAT DEL SISTEMA UNIVERSITARI DE CATALUNYA.
- SERRACANT, P. (2013). *ENQUESTA A LA JOVENTUT DE CATALUNYA 2012*. GENERALITAT DE CATALUNYA.